

**СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ РИНКУ
СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ**

Анотація. Розглянуто сучасний стан ринку страхових послуг в Україні. Наведено типи страхового ринку та основні показники страхової діяльності за 2009 – 2011 роки. Проаналізовано показники валових і чистих страхових премій і виплат та їх динаміку.

Аннотация. Рассмотрено современное состояние рынка страховых услуг в Украине. Приведены типы страхового рынка и основные показатели страховой деятельности за 2009 – 2011 годы. Проанализированы показатели валовых и чистых страховых премий и выплат и их динамика.

Annotation. The paper considers the current state of the insurance market in Ukraine. Key indicators of insurance activities for 2009 – 2011 and the types of insurance market were described. The performance and dynamics of gross and net premiums and benefits were analyzed.

Ключові слова: страхування, страхові компанії, страховий ринок України, страхова діяльність, страхові виплати, страхові премії.

Сьогодні ринок страхових послуг України перебуває на початку поступового інтегрування у відповідний світовий ринок. Страхова галузь у багатьох країнах світу є найважливішою, вона забезпечує дієву систему захисту майнових інтересів і прав громадян та підприємств, підтримує економічну безпеку держави, соціальну стабільність у суспільстві, а також є важливим фінансовим інструментом регулювання національної економіки та потужним засобом довгострокового інвестування в народне господарство через акумуляцію коштів.

Частка страхування в економіці України дуже маленька. Це пояснюється тим, що сектор страхових послуг досить молодий та перебуває на етапі формування [1].

Актуальність проблеми статистичного аналізу страхового ринку зумовлена необхідністю розробки ефективної стратегічної політики щодо забезпечення страхової діяльності в Україні.

Для розуміння особливостей функціонування системи страхування велике значення мають роботи вітчизняних науковців М. Александрова, К. Базилевича, В. Базилевича, Н. Внукової та інших. Ці праці присвячені теоретичним основам страхування [2].

Метою статті є аналіз організаційно-економічних аспектів функціонування страхового ринку України, оцінка динаміки та структурних зрушень, визначення проблем ефективної діяльності та пріоритетних напрямів і перспектив підвищення ефективності страхового ринку.

Страхові компанії – це фінансові посередники, юридичні особи, що складають і забезпечують функціонування страхового фонду, здійснюють укладання договорів страхування та їхнє обслуговування [3]. Страхові компанії притаманні організаційна єдність і економіко-правова відособленість. Економічна відособленість страхової компанії полягає в повній господарській самостійності обороту її ресурсів. Страхова компанія функціонує як самостійний суб'єкт господарювання і є "вмонтованою" у певну систему цивільно-правових відносин. Страхова компанія будує свої відносини з іншими суб'єктами на договірній основі [4].

Страховий ринок має два типи страхування – це СК "Life" та СК "non-Life". СК "Life" – страхові компанії, що здійснюють страхування життя, СК "non-Life" – страхові компанії, що здійснюють страхування видів, інших, ніж страхування життя. Загальна кількість страхових компаній станом на 31.12.2011 р. становила 442, у тому числі СК "Life" – 64 компанії, СК "non-Life" – 378 компаній, (станом на 31.12.2010 р. – 456 компаній, у тому числі СК "Life" – 67 компаній, СК "non-Life" – 389 компаній).

У 2011 році мала місце тенденція до подальшого зниження рівня як валових, так і чистих страхових виплат: рівень виплат за 2011 рік порівняно з 2010 роком продовжував знижуватися з 26,4 до 21,4 % та з 44,2 до 26,2 % відповідно. Ця тенденція збереглася за рахунок значного зниження страхових виплат за майже незмінного обсягу надходжень страхових платежів. Валові страхові премії, отримані страховиками в процесі страхування та перестраховування ризиків від страхувальників та перестраховувальників за 2011 рік, становила 22 693,5 млн грн. Чисті страхові премії за 2011 рік становили 17 970,0 млн грн, що склало 79,2 % від валових страхових премій. Чисті страхові премії за 2010 рік становили 13 327,7 млн грн.

Концентрація страхового ринку за надходженнями валових страхових премій станом на 31.12.2011 р. наведена в табл. 1 [5].

Таблиця 1

Концентрація страхового ринку у 2011 році

Перші	страхування "Life"	страхування "non-Life"
-------	--------------------	------------------------

(Тор)	Надходження премій, млн грн	Частка на ринку, %	Надходження премій, млн грн	Частка на ринку, %	Кількість СК, які > 50 % страхових премій отримали від перестраховальників
Тор 3	691,2	51,3	2 922,7	13,7	0
Тор 10	1 172,9	87,1	7 338,2	34,4	3
Тор 20	1 302,2	96,7	11 433,7	53,6	4
Тор 50	1 346,4	100	16 396,3	76,8	8
Тор 100	X	x	19 664,4	92,1	8
Тор 200	X	x	21 179,6	99,2	9
Усього	1 346,4	100,0	21 347,1	100,0	19

Можна констатувати, що незважаючи на значну кількість компаній, фактично на страховому ринку основну частку валових страхових премій – 92,1 % – акумулюють 100 СК "non-Life" (26,5 % усіх СК "non-Life") та 95,9 % – 20 СК "Life" (31,2 % усіх СК "Life") [4]. Це може свідчити про ситуацію, де значна кількість страхових компаній переважно використовуються для оптимізації податкових зобов'язань у рамках фінансових груп компаній.

Розмір валових страхових виплат за 2011 рік становив 4 864,0 млн грн, у тому числі з видів страхування, інших, ніж страхування життя, – 4 793,4 млн грн (або 98,5 %), зі страхування життя – 70,6 млн грн (або 1,5 %).

Обсяг чистих страхових виплат за 2011 рік становив 4 699,2 млн грн та зменшився порівняно з 2010 роком на 20,2 %. Від страхувальників – фізичних осіб – за 2011 рік надійшло 7 478,7 млн грн валових страхових премій, що на 21,2 % більше, ніж за 2010 рік. Страхові виплати страхувальникам – фізичним особам – за 2011 рік становили 2 210,6 млн грн.

Показники діяльності страхового ринку та його динаміка наведені в табл. 2 [5].

Таблиця 2

Основні показники діяльності страхового ринку та його динаміка

Показники	2008	2009	2010	Темпи приросту %	
				2009/2008	2010/2009
1	2	3	4	5	6
Кількість договорів страхування, укладених протягом звітного періоду, тис. одиниць					
Кількість договорів, крім договорів з обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті, у тому числі:	22 828,7	22 343,2	26 340,5	-2,1	17,9
зі страхувальниками – фізичними особами	18 685,5	19 187	23 135,8	2,7	20,6
Кількість договорів з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті	653 168,8	552 629,0	592 771,5	-15,4	7,3
Страхова діяльність, млн грн					
Валові страхові премії	24 008,6	20 442,1	23 081,7	-14,9	12,9
Валові страхові виплати	7 050,7	6 737,2	6 104,6	-4,4	-9,4
Рівень валових виплат, %	29,4 %	33,0 %	26,4 %	–	–
Чисті страхові премії	15 981,8	12 658,0	13 327,7	-20,8	5,3
Чисті страхові виплати	6 546,1	6 056,4	5 885,7	-7,5	-2,8
Рівень чистих виплат, %	41,0 %	47,8 %	44,2 %	–	–
Перестраховування, млн грн					
Сплачено на перестраховування, у тому числі:	9 064,6	8 888,4	10 745,2	-1,9	20,9
перестраховикам-резидентам	8 026,8	7 784,1	9 753,9	-3,0	25,3
перестраховальникам-нерезидентам	1 037,8	1 104,3	991,3	6,4	-10,2
Виплати, компенсовані перестраховиками, у тому числі:	926,5	967,9	508,6	4,5	-47,5
перестраховальниками-резидентами	504,7	680,8	219,0	34,9	-67,8

перестраховальниками-нерезидентами	421,9	287,1	289,6	-32,0	0,9
Страхові премії, отримані від перестраховальників-нерезидентів	317,5	242,1	192,3	-23,7	-20,6
Виплати, компенсовані перестраховальникам-нерезидентам	1 055,6	1 050,4	1 837,1	-0,5	74,9

Закінчення табл. 2

1	2	3	4	5	6
Страхові резерви, млн грн					
Обсяг сформованих страхових резервів	10 904,1	10 141,3	11 371,8	-7,0	12,1
резерви зі страхування життя	1 609,0	1 789,2	2 185,2	11,2	22,1
технічні резерви	9 295,1	8 352,1	9 186,6	-10,1	10,0
Активи страховиків та статутний капітал, млн грн					
Загальні активи страховиків (згідно з формою 1 (П(С)БО) 2	41 930,5	41 970,1	45 234,6	0,1	7,8
Активи, визначені ст. 31 Закону України "Про страхування" для подання коштів страхових резервів	23 904,9	23 690,9	27 695,0	-0,9	16,9

Таким чином, сучасний страховий ринок у своєму розвитку має певні здобутки і численні недоліки, притаманні функціонуванню як окремих страхових компаній, так і системи страхування в цілому.

Аналіз ринку страхових послуг в Україні показав, що в умовах сьогодення дуже важливими є розробка та ефективне впровадження плану, який має передбачати: доступ страхових компаній до коштів резервів, розміщених на депозитах банків; консультаційну допомогу щодо можливості рекапіталізації небанківських фінансових установ; зняття жорстоких обмежень у частині вимог до рівня кредитного рейтингу для інвестування активів страхових компаній; створення фонду гарантій страхових виплат за рахунок коштів страхових резервів страхових компаній на рахунку Національного банку України тощо. Оскільки страховий ринок є невід'ємною складовою фінансової системи України, формування досконалого, фінансово стійкого страхового ринку є важливим аспектом її розвитку [6]. Також слід констатувати, що Україна значною мірою відстає від європейської спільноти в частині розвитку страхового ринку, де очевидним є показник проникнення страхування в економіку, що реалізується через значення частки страхових платежів у ВВП країни, де спостерігається чотириразове відставання, що, у свою чергу, дає можливість розраховувати на перспективу значного розвитку всієї страхової індустрії в країні.

Наук. керівн. Мілевський С. В.

Література: 1. Мних М. В. Страхування в Україні: сучасна теорія і практика : підручник / М. В. Мних. – К. : Знання України, 2006. – 284 с. 2. Ковальчук С. А. Дослідження ринку страхових послуг / С. А. Ковальчук // Маркетинг в Україні. – 2009. – № 1. – С. 23–27. 3. Статистичний щорічник України за 2010 р. – К. : Консультант, 2011. 4. Базилевич В. Д. Страхова справа / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – К. : Знання, 2005. – 352 с. 5. Офіційний веб-сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua/>. 6. Нестерова С. Л. Аналіз ринку страхових послуг України / С. Л. Нестерова // Статистика України. – 2009. – № 4. – С. 46–51. 7. Базилевич В. Д. Страхова справа / В. Д. Базилевич. – К. : Знання, 2003. – 250 с.